

RURALNI NAPREDAK ► Gotovo polovica stanovništva živi na selu

Nova strategija za OPORAVAK SELA

Marinko PETKOVIĆ

Primjenom OECD-ovih kriterija o 150 stanovnika na četvornom kilometru, 91,6 posto područja Hrvatske klasificira se kao ruralno, a 8,4 posto kao urbano područje. Čak je 88,7 posto naselja smješteno u ruralnim, a 11,3 posto u urbanim područjima sa 35 posto stanovništva u 14 gradova s više od 30.000 stanovnika. Dakle, 47,6 posto stanovništva Hrvatske živi u ruralnim krajevima, a 52,4 posto u urbanim. Božidar Pankreć, ministar poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, kaže da će se samo ove godine za ruralni prostor izdvojiti 500 milijuna kuna. Domaći tradicijski proizvodi, ističe, mogu biti konkurentni i na otvorenom tržištu. U tijeku je niz natječaja Uprave za ruralni razvoj Ministarstva poljoprivrede, čiji je cilj oživljavanje ruralnih sredina i spas hrvatskog sela. Tradicionalno selo danas zapravo postoji samo u našim sjećanjima, jer na tom velikom prostoru, nažalost, nema dovoljno stanovnika i aktivnosti koje bi ga oživjele.

Zato je dobro da ti natječaji nisu predviđeni samo za oživljavanje poljoprivredne proizvodnje koja ne može sama potaknuti razvoj zapuštenih ruralna područja. Sredstva se dijele i za niz uslužnih djelatnosti, kao što su dječji vrtići. Prema posljednjem popisu iz 2001., u Hrvatskoj živi 4.437.460 stanovnika među kojima je njih 17,1 posto mlađe od 14 godina, 64 posto ih je u dobi između 15. i 64. godine, a 18,9 posto je starije od 65 godina. Prosjek je 38 godina i devet mjeseci kod žena, a kod muškaraca 37 godina i jedan mjesec. U zadnjem popisnom razdoblju od 1991. do 2001., demografske promjene u Hrvatskoj zbivale su se pod snažnim utjecajem destabulizirajućih (vanjskih) čimbenika. To su agresija i rat s velikim materijalnim razaranja, ljudskim žrtvama i socijalnim poremećajima, ali i poratne i tranzicijske poteškoće u svim sferama gospodarskog i društvenog života. Sve je to pogoršalo ionako nepovoljnu demografsku sliku ruralnih područja koja su prethodnih trideset i više godina bila izložena snažnom egzodusu pretežno mlađe i vitalnije populacije i procesima depopulacije.

Puno veći udio stanovništva od 65 godina i starijeg živi u značajno ruralnim i pretežno ruralnim regijama (Sisačko-moslavačkoj, Karlovačkoj, Ličko-

senjskoj i Šibensko-kninskoj županiji), u usporedbi s uglavnom urbanim područjima. Stopa prirodnog rasta broja stanovnika i u ruralnim i urbanim područjima posljednjih je godina negativna, no mnogo je veći pad u ruralnim područjima. U pretežno ruralnim područjima, negativni rast stanovništva bio je otprilike triput veći nego u pretežno urbanim područjima. U nekim pretežno ruralnim županijama, primjerice, Sisačko-moslavačkoj županiji, prirodna depopulacija od 1998. do 2001. bila je pet puta viša od hrvatskog prosjeka.

Razina obrazovanja stanovništva u ruralnim područjima u usporedbi s onim u urbanim u prosjeku je znatno niža. Prema podacima iz 2001., postotak stanovništva starijeg od 15 godina bez formalnog obrazovanja u nekim ruralnim područjima je tri do četiri puta viši nego u urbanim dijelovima. Što se tiče strukture ukupnog stanovništva i nezaposlenih osoba, nema znatne razlike između ruralnih i urbanih područja. Ipak, u pretežno ruralnim prostorima u nekim županijama,

kao što su Šibensko-kninska, Međimurska ili Varaždinska, stopa nezaposlenosti je iznad 30 posto. U većini pretežno ruralnih područja postotak ljudi koji su primali socijalnu pomoć bio je tri do četiri puta viši od državnog prosjeka. Najviše ih je bilo u Osječko-baranjskoj županiji (12,8 posto), Šibensko-kninskoj (9,4 posto), Sisačko-moslavačkoj (7,4 posto), Virovitičko-podravskoj (7,1 posto), Brodsko-posavskoj (6,6 posto), Karlovačkoj (6,4 posto) i Međimurskoj (4,9 posto).

Osnovna karakteristika hrvatskih ruralnih područja je loš pristup stanovništva temeljnoj infrastrukturi. Strategijom ruralnog razvoja Hrvatske od 2008. do 2013. godine definirani su ključni ciljevi razvoja, a to su poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora, očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika te prirodnog i kulturnog naslijeđa. Najvažnije je poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa te poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja izvan većih gradova.

Najvažnije je poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima

Povezivanje regionalnog i ruralnog razvitka

Ruralni razvoj u EU zahtijeva partnerstvo više susjednih zajednica sa zajedničkom razvojnom strategijom. Stoga treba vrednovati raspoloživu razvojnu dokumentaciju na lokalnoj razini: regionalne operativne planove, programe razvoja i prostorne planove. »Želimo li se pravodobno pripremiti za korištenje bespovratne pomoći Unije namijenjene ruralnom razvoju, bit će potrebno uskladiti dokumente lokalnog razvoja, strateške dokumente i operativni dogovor tijela državne uprave«, kaže Višnja Jelić Mück, predsjednica udruge Održivi razvoj zajednice (ODRAZ) i koordinatorica Hrvatske mreže za ruralni razvoj (HMRR).

Prema njezinim riječima, veseli činjenica da se napokon donosi Strategija regionalnog razvitka. U izradi prijedloga iz 2005. prihvaćen je kriterij partnerskog sudjelovanja različitih skupina, što je nesumnjivo utjecalo na kvalitetu strateškog dokumenta i na povoljno mišljenje zainteresiranih strana o prijedlogu Strategije. Jelić Mück drži da je potrebna naglašenija uloga županije kao posrednika između središnje i lokalne razine te zastupnika u prijenosu interesa i potreba odozdo prema gore i obrnuto. Pokretači lokalnog razvoja u prvom redu su lokalni ljudi. Stoga ih treba prepoznati i vrednovati, izdvajati i povezivati.